

La vinculació llegendària de Ricard Cor de Lleó amb Catalunya

Autor: Carles Camp

Data de publicació: 17-07-2025

En aquest article En Carles Camp ens explica dues llegendes catalanes relacionades amb el famós rei de la dinastia Plantegenet.

He seguit amb molta atenció la conferència que va fer En Jordi Bilbeny sobre la relació del rei d'Anglaterra Ricard Cor de Lleó amb diversos sobirans catalans, com Ramon Berenguer IV i Alfons I, que eren parents seus[1].

Això m'ha fet recordar que he pogut conèixer, sense haver-ho buscat, dues llegendes catalanes que tenen a veure amb la relació de Ricard Cor de Lleó amb Catalunya, de forma explícita en una d'elles i de forma no concretada en l'altra.

La llegenda de Bagà

Explica la llegenda que En Galceran de Pinós va participar a la Tercera Croada (1189-1192). En el transcurs d'aquesta campanya militar, Ricard Cor de Lleó es va trobar en un mal pas en una batalla i la seva vida va estar en veritable perill. L'oportuna intervenció d'En Galceran de Pinós va salvar la vida al monarca anglès.

Aquest, com a agraïment, li va regalar una preciosa creu de gran valor. D'una banda, tenia un gran valor espiritual, perquè hi havia una estella de la Vera Creu, la creu on s'havia crucificat Jesús[2]. De l'altra, la creu tenia un gran valor material, ja que era d'or massís i hi tenia incrustades un munt de pedres precioses.

Aquesta creu encara era a la parròquia de Sant Esteve de Bagà a primeries del segle XX. Cap el 1910, aproximadament, el bisbe de Vic va manar al rector d'aquesta parròquia que l'hi lliurés per a dipositar-la al Museu Episcopal de Vic. La resposta del rector al seu bisbe va ser sorprenent: va dir que no la tenia, que l'havia perduda. I,

des de llavors, ningú no l'ha tornada a veure.

Aquesta història me la va explicar un amic meu, En Josep Claret, natural de Bagà, nascut poc abans de l'any 1960. I em va afirmar que ell, de nen, havia sentit com la gent més gran del poble explicaven que ells, de petits, havien vist aquesta meravellosa creu. És a dir: la creu va existir i ara ningú no sap on és.

No s'ha de confondre amb la Vera Creu, també de gran valor històric, que avui en dia es pot veure en aquesta parròquia, però de molt menys valor material que la que descriu aquí.

Està comprovada històricament la presència activa del rei Ricard I Cor de Lleó a la Tercera Croada, cosa que no he pogut contrastar amb En Galceran III de Pinós (?-1196), senyor dels seus dominis des del 1162, aproximadament, ni de cap dels seus fills o parent proper.

En qualsevol cas, hi ha la tradició d'una relació directa de Ricard Cor de Lleó amb el baró de Pinós, establerta durant la Tercera Croada, i també, potser, en altres moments d'aquella relació tan intensa d'aquest rei amb Catalunya.

La tomba del Port de Cantó

Hi ha una llegenda que explica que molt antigament, des de fa molts anys, un rei d'Anglaterra té un tresor enterrat al Pirineu, concretament a la contrada del Port del Cantó, també anomenada Coll del Cantó o Coll de la Pedra del Cantó, situada entre els termes de Soriguera, a la comarca del Pallars Sobirà i Montferrer i Castellbó, a la comarca de l'Alt Urgell. La llegenda, concretament, explica:

«Diuen que fa molts segles aquí, al Port del Cantó, hi va haver una gran guerra. Es veu que el combat va ser molt aferrissat i que els fronts d'un i altre bàndol es van anar desplaçant per aquestes serres fins que un dels capitosts, que segons diuen, era rei d'Anglaterra, quan ja veia vençut l'enemic, va ser ferit a traïdoria i va morir en la lluita. Al lloc on va morir el rei, les seves tropes van aixecar la Llosa del Corralet i, sota aquestes pedres, es veu que van enterrar amb tots els honors el cos del rei i les seves pertinences i riqueses més preuades. Compta que encara deuen ser aquí si no les ha tocat ningú»[3].

La Llosa del Corralet és un dolmen paleolític que no està en gaire bon estat, però que és clar que és un conjunt artificial i els paleontòlegs afirmen que va ser usat com a tomba de les persones destacades de la comunitat, com tots els dòlmens d'aquella època.

En el record ancestral de la població hi ha el fet que allí hi ha enterrada una persona d'alt nivell social. El fet que la tradició identifiqui aquesta persona amb un rei d'Anglaterra no deixa de ser sorprenent.

A Catalunya, hi ha diverses llegendes antigues que parlen d'homes il·lustres de l'antigor morts en heroica batalla lluitant contra un enemic de la terra, habitualment el moros. Però sempre es tracta de barons o comtes catalans vinculats a Catalunya. I els qui no són acostumen a ser Carlemany, nobles guerrers vinculats a ell o a algun rei franc successor seu.

Però aquesta llegenda parla, precisament, d'un rei d'Anglaterra, i això la converteix en una anomalia que, sense jo ser-ne un expert, no en conec cap altra.

És evident que la tradició no ens diu el nom d'aquest rei, ni qui eren els enemics amb qui hi tenia guerra. No diu que fos el rei Ricard Cor de Lleó, concretament –això està més que clar–, encara que cal destacar que el rei anglès de qui parlen és enterrat en terra catalana.

En qualsevol cas és curiós el fet que ambdues llegendes fan referència a un tresor material molt alt en or i en altres objectes d'alt valor vinculats a un rei anglès, per la qual cosa es podria pensar que, possiblement, aquesta darrera llegenda es refereixi també a Ricard Cor de Lleó.

Seria interessant que, si algú s'assabenta de cap altra llegenda que vinculi el rei d'Anglaterra Ricard Cor de Lleó amb Catalunya, ens la donés a conèixer.

[1] Vg. JORDI BILBENY, «Ricard Cor de Lleó i la Casa Reial Catalana», conferència pronunciada a Arenys de Munt, el dissabte 23 de novembre del 2024, a la clausura del 23è Simposi sobre la Història Censurada de Catalunya; <https://www.inh.cat/arxiu/vid/23e-Simposi-sobre-la-historia-censurada-de-Catalunya-2024->

[2] Val a dir que amb totes les restes i relíquies que es coneixen de la Vera Creu se'n podria fer un vaixell.

[3] CANALS PUIGVENDRELLÓ, GERARD: Les rondalles del Peirot. Llegendes de les muntanyes del port del Cantó i dels seus entorns; Edicions Sidillà, La Bisbal d'Empordà, 2020, p. 95-96.